

אור ההליכות

לק"י

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו תד 211 מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליון חודש **שבט** התשע"ג
גליון מס' 63

מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

בין מתן תורה לט"ו בשבט

"יתן מתנה ויאמר: תודה רבה על תשלום המס, הרגת את כל העניין. יחזירו לך עם כל הנימוס את ה'מתנה', כי מתנה אינה חוב כי אם מהלב. לכן יש להתייחס נכון אל הדברים ביחס הנכון. באין לימוד תורה, אין יודעים את משמעות של הדברים. איני מאשים את השדרן כי הוא לא יודע, הוא לא למד. אולם השדרן מדבר למיליונים, וככזה שמחזיק מיקרופון צריך להיות שקול ומלומד לדעת מהו מוציא מפיו. גם אם אנו מפרשים כבר, אם בא האדם ואומר: טוב, יש לי עוד פירות מהשנה הקודמת שעוד לא הפרשתי מהם, אני אפריש מזה על זה או מהישן על החדש, אומרת התורה: לא! אם תלך במסלול הזה זה מס, זה התחשבות. אתה צריך ללכת במסלול אחר, אהבה, נפש חפצה, שמח לשתף, להעניק ולתת, משום כך אין מעשרין משנה על שנה, מיבול חדש על יבול ישן או ההיפך.

"כי האדם עץ השדה" - אנו מחזירים הקרנה אל עצמנו. רגע, מה הנושא בחיי? אני עובד, אני חוסך. נכון, הפרשתי משהו, תרמתי לאנשי רוח, לעניים. כך הפירות מסמלים את המעשים הטובים של האדם. אדם מביא פירות לעולם, כמשל הפרי בשביל תועלת לכל העולם. מעבר לעולמו ומשפחתו, "עולם חסד יבנה". עניים, נזקקים, תן גם להם, כמו שהקב"ה ברא לך עולם בחסד ואינו מצפה ממך לכלום. אל תפריש מפירות שנה שעברה על השנה, אל שנה שנה עם חשבון הנפש שלה, עם אנרגיות חיוביות שבה. ומעבר למעשים הטובים של האדם, עלינו להתייחס אל הפרי - התולדה של האילן, כלומר אל התולדות שבה בנינו ובנות. האם אנו מכשירין את בנינו ובנותינו להמשכיות השושלת? האם אנו מעניקים לבנינו את המורשת, מורשת אדירה המדריכה אותנו כבר אלפי שנים? כידוע, הפרי בראשיתו הוא בוסר, הוא אינו חייב בתרו"מ. רק כשהוא ראוי לאכילה והינו בר זריעה וצמיחה חייב בתרו"מ, כלומר יש המשכיות. כל עוד הפרי טרם הגיע לכוך, אין המשכיות. לא אחת במפגש עם חברים שאינם דתיים הם משתפכים בפני ואומרים: יש לנו פרנסה טובה, ה' עזר לנו (לא משנה שהם משתמשים במילה ה' והם לא כ"כ שומרי תורה ומצוות), אבל כואב לנו הלב שהולכת ומתפתחת תופעה בימינו שבנינו נוער מבוגרים ובלתי נשואים, בני 30-40, אינם רוצים בהמשכיות. זהו בוודאי כשל חינוכי כי היהדות בנויה על כך ש"האדם עץ השדה", לראות המשכיות "זור לזור יביע אומר". עצי הכרמל עלו באש, וכבר היום הולכים לנטוע, כי אסור שיהיו סימני חדלון, יש צורך בהמשכיות. זהו "ט"ו בשבט" מיסודו ההלכתי ואינו ציון היסטורי כאמור.

מה זה? מיד היה רעם וברכתי 'שכוחו מלא עולם', שוב א"ל: כבוד הרב, עם מי הרב מדבר? הרי הרב משכיל, מה מקום להשתגע על כך. בשעה שנתפסנו מחסה ממטרי הגשם תחת שני בניני ענק גבוהים, אמרתי לו: תראה, אתה קצין בכיר וגבוה ואני נמוך ושנינו יחד מתגמדים מול בניני ענק אלו, כך אולי אנו לעומתו. האדם, בחכמה שה' חננו, בונה בניני ענק, אבל בגופו מתגמד לעומת גובה הבניין. אוי לאדם שמועד את היחס בכל, בינו לבין היצירות שהוא יוצר. כוחו וייחודו של האדם בשכל, צלם אלוהים שבו. יש ולצערנו האדם קיבל מתנה נפלאה זו מאת ה', אבל הוא מנקה אותו להישגים, לקריירה, שלעצמם הם דברים טובים, אבל מה עם הנשמה?! התבוננות בבריאה הנפלאה מרעננת ונותנת תקוה. הוספתי ואמרתי: תראה, אני לא יותר חכם ממך, אני אדם פשוט שמקבל את עולמם ההלכה. שמעתי רעם, ראיתי ברק, ברכתי, וכן הוואה עץ מבלבל בימי ניסן מברך, כי כל דבר יש לו משמעות. בלי שארצה, במכוון, לא רק בתוך האילן או המסגרת שבה אני נמצא, נפתח בפניי צוהר לעולם גדול ונפלא ששם מרגיעים את הנשמה מהקיפאון והרוגז ע"י תקווה "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית". יש חושך-לא נורא, מחר יש אור, יש התחדשות ותקווה.

כך השכילה ההלכה בתקופה זו עם תשומת לב לבריאה ולטבע, ובה נקבע כי פרי האילן יש להפריש ממנו תרומה. פעם א' שמעתי פליטת פה של א' השדרנים על יום ט"ו בשבט שאמר למאזין: זה שנת מס! חבל שלא היה לי את הטלפון שלו והייתי אומר לו: אתה הורג את העניין. סוף שנת מס פירושו שהאדם הולך ללשכת המיסים ויש והוא מקלל אותם בתוך לבו או גם בפיו, יום של מתח עצום וכו', בעוד שכאן, בנפש חפצה אני מרים תרומה מהיבול שקבלתי כשאני הולך אל אנשי רוח ואומר להם אני איש עמל וצאי איש רוח, כולנו ואשכול אחד. אי אפשר לאיש הרוח ללא איש העמל, ואי אפשר לאיש העמל בלא איש הרוח. אתה למד אותי ואת ילדי, ואני בסיס לקיום, קח, כולנו אילן ואשכול אחד, זה לא מס, זה משהו מהלב. אוי לנו אם מי מאתנו

ט"ו בשבט' נופל בסמיכות לשבת פרשת יתרו, מעמד הר סיני בו ניתנה תורה לישראל. "ט"ו בשבט" אין לו שום רקע היסטורי כמו חגי ישראל: פסח, שבועות וסוכות או חנוכה ופורים. בכל זאת הוא מיוחד וישנו חיבור וקשר אמין בינו למתן תורה כפי שניווכח להלן. והשאלה מה מייחד את יום זה, ומי ייחד אותו, למה הוא מיוחד?

"ט"ו בשבט" נוסד בעולם ההלכה כיום המבטא איזה שהוא שינוי במגז האוויר בתחזית שנה רגילה לא בצו 'רתית', רוב גשמים כבר ירדו, האילנות בפריחתם. כך שהאווירה נותנת לאדם פריחה, רעננות, תקווה ויציאה מהחורף שעל כל יתרונותיו, בכל זאת יש לו גם חסרונות, חשכה מסויימת של עננות וקרירות. בתקופה זו מתחילים לצאת ולראות כי הקב"ה ברא את הטבע לצורך האדם, הטבע מתרענן ומתחדש ונותן תקווה וכח חידוש באדם עצמו שזקוק לכוחות אלה. זהו דבר יפה, אבל כל עוד ואינו צמוד לעניין ההלכתי הוא חסר שורשים. המנגנון ההלכתי הוא הגורם לו לאדם לא לחמוק, לא לשכוח, לא להסיח את הדעת מהרה מן הבריאה ומן הטבע. הטיב לומר אחד המשוררים 'עם יופי וטבע אין צורך בצבע'!!

רבים מבני האנושות חיים בעולם המסכות. ההצטבעות דבר מאוד נפוץ, זה אומר שצריך להסתכל על הצבע עצמו. לא תמיד יש ראש להתבונן על הטבע, ובר"כ אין לנו פנאי. אצים רצים, הרבה דברים מכבידים עלינו במחשבה ומה לנו ולטבע. רק אם יוצא, זה מזדמן, אבל לא מעבר לכך. כך האדם מתגלגל ומזניח בבריאות גופו ונפשו. משום כך באה ההלכה שהיא הליכה "אל תקרי הלכות אלא הליכות עולם לך", ומקבעת כללים. כך תלך, כך תנהג, בשבילך ולטובתך, אף שצמבט ראשון זה לא נראה. כדוגמה קטנה-גדולה, מתנה יקרה נתן לנו הקב"ה והיא "שבת יונפש", ולצערנו יש אשר ביום זה המבלים בים ובכדורגל, ואנחנו בעצור' ללא עמל ועבודה. כי האדם הוא מכונה בגוף ובנפש, זקוק הוא לריענון ולמנוחה ולנופש. לולא 'תורת חיים' שהייתה מתערבת, אומר רס"ג: האדם היה מחסל והורג את עצמו, לא באקדה, אלא היה עובד ביום ובלילה ללא הפסקה וללא שינה. אולם, משנברא האור והחושך, היום והלילה ונצטוונו "ששת ימי תעבוד ויום השביעי שבת יונפש", האדם מתמסלל ומתנהג בתוך חיים מאוזנים, שעת עבודה - עבודה, שעת מנוחה - מנוחה, שעת היחיד - יחיד, שעת המשפחה, שעת הציבור, החברה וכו', הכל במדויק ובמינון נכון. יצא ונפגשתי עם א' מתלמידי בעבר, גבה קומה, קצין בצבא, זה היה יום חורפי גשום וחופשנו מחסה. תוך כדי, היה ברק וברכתי 'עושה בראשית'. מיד א"ל: הרב

המרכז העולמי למשפט התורה

בית הדין לדיני ממונות

מכון משה לחקר משנת הרמב"ם

מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל

שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים

שבתות עיון וירחי כלה

מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו

קרנות מחקר עידוד וחסד

ארגון אשת חיל

העלון מוקדש לזכרו של אבינו ר' אהרן ב"ר שמואל חמדי הלוי נע"ג ולרפואת אימנו מרת שרה בת ר' יחיא מבי"ת

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"ו

שלום עליכם מלאכי השרת

עסק בהסבר מהותם של המלאכים, הוא ציין שלא תמיד משמעותה של המילה "מלאך" אחידה, אולם המשמעות הבסיסית היא תמיד - שליח. בשל כך כל נביא ראוי לשם זה ואפילו כוחות הטבע שבעזרתם הקב"ה מנהל את עולמו, כולם ראויים להיקרא מלאכים והם המכונים פמליא של מעלה (צבאו של הקב"ה). לאחר הקדמה זו, הרמב"ם מביא את מדרש קהלת שמספר כיצד כשהאדם ישן "נפשו אומרת למלאך ומלאך אומר לכרוב". ומכאן הוא למד שבשלושם של חז"ל, יכולת הדמיון של האדם נקראת מלאך, ושכלו נקרא כרוב. הרמב"ם ידע שרוב בני האדם אינם רגילים לכנות את חלקי הנופש האלו כמלאכים ואף יתקשו לקבל זאת, לכן הוסיף ואמר: "כמה חשוב זה למי שיודע, וכמה כעור הוא אצל הסכלים". מצאנו גם כן מי הם לפי הרמב"ם שני המלאכים שמלווים את האדם לכל מקום (ראה גם ג, כב), וברור מעתה שלדעתו גם בימינו כל אדם מלווה בשני מלאכים אלו. מעתה נשאר רק לברר מי מהם הוא המלאך הטוב ומי מהם המלאך הרע. השאלה אינה קשה כל כך, ובכל זאת נראה לשאלה זו הרמב"ם התייחס, אולם בפרק אחר של המורה (ב, יב).

תפילה למלאך אלא תפילה למי ששלח מלאכו להושיעני שימשיך להשיגה גם על נכדיו באותה השגחה (ר' אברהם בן הרמב"ם). נמצא שפירושה של הפסוקים (בראשית מח טו-טז) הוא כך: הַאֱלֹהִים אָשַׁר הַתְּהַלְכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו... (והוא גם) הַאֱלֹהִים הִרְעָה אֹתִי, מְעוֹדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה [בשולחו לעזרתי את] הַמְּלָאךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע, [אותו אלהים] יְבָרַךְ [באותה שמירה גם] אֶת הַנְּעִרִים, וְיִקְרָא בְהֵם שְׁמִי... מלאכי השרת שמתארת הגמרא כמלווים את האדם בשבת, הם לכאורה אותם מלאכים שזכרו במקומות אחרים בדברי חז"ל. הם המעיידים על מעשי האדם אם נהג שלא כשורה (תענית יא, א), ומהם לכאורה צריך האדם להיפטר בהתנצלות לפני שיכנס לעשות את צרכיו (ברכות ס, ב). השו"ע כתב שכיום לא נהוג לומר התנצלות זו של "התכבדו מכובדים" (או"ח ג, א), כיוון שאין אנחנו מוחזקים ליראי שמים שמלאכים מלווים אותם (משנה ברורה). בספר כף החיים הביא לעומת זאת שיש מקובלים שהמליצו לאומרה גם בזמננו, כיוון שמלאכים אלו ממשיכים ללוות כל אדם גם היום. מחלוקת זו אם המלאכים עדיין מלווים את בני דורנו והאם כדאי לפנות אליהם, שכן הערת תשומת לבם אינה משיגה רק סיוע טוב והיא כרוכה גם בביקורת קפדנית יותר של מעשינו, אלו הן התלבטויות שנובעות מתפישת מושג המלאכים בדרך שהרמב"ם רחוק ממנה. במורה הנבוכים (ב, ו; ג, כב) הרמב"ם

הגמרא מספרת (שבת קיט, ב) על שני מלאכים שמלווים את האדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. אם הם מוצאים שבייתו מוכן ומסודר לשבת, המלאך הטוב אומר: "יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך" והמלאך הרע עונה "אמן" בעל כורחו, ואם מצאו שבייתו אינו מוכן, המלאך הרע אומר: "יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך" ומלאך הטוב עונה "אמן" בעל כורחו. סוגיה זו שימשה בסיס לפיוט המפורסם שרבים נהגו לאומרו לפני הקידוש של ליל שבת. יש מהפוסקים שהעדיפו להשמיט את אמירת הבית השלישי "ברכוני", ומובא בשם הגר"א שמיים עמדו על דעתו לא אמר ברכוני לשלום בליל שבת, ולא תפלת מלאכי רחמים בסליחות. טעם הקפדתם הוא שלכאורה מדובר בפנייה למלאך כמתווך, דבר שמנוגד ליסוד החמישי ב"ג יקירם שאותו הביא הרמב"ם בהלכה: "יקיר הציורי בעבודה זרה, שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך... ולא אחד מכל הנבראים מהם, ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלוהים, והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנושי דורו תחילה - הרי זה עובד עבודה זרה" (הל' עבודה זרה ב, א). זו כנראה הסיבה שרס"ג תירגם את ברכת יקרב לבני יוסף שפונה לכאורה למלאך בצורה זו: "על ידי מלאך גאלני מכל רע, הוא יברך..." כלומר אין זו

לרפואתו של הרב אבשלום ב"ר יחיאל עדן הי"ו

הרב חיים והב יצ"ו

אור המשפט העברי שחר פועל

זאת חייב לשלם לפועל, משום שהרי גם לשיטת המעסיק הוא חייב לשלם לפועל, אלא שרוצה לקזז כנגד חוב שהפועל חייב לו לדעתו. ובשכר שכיר, אי אפשר לקזזו כנגד חוב אחר. והטעם, שישנו דין מיוחד בשכיר, שצריך לפרונו לו כסף ולא שיהיה כסף. אף שבכל התורה שווה כסף ככסף, שכיר שאני (ש"ד סימן שלו ס"ק ד'). וא"כ, החוב שחייב השכיר לו אכילתו, או על נזק שהזיק, הוא לאו דווקא כסף, אלא גם שווה כסף. ואי אפשר לקזז חובות מאחר ואינם שווים (ודומה לזה חוב של כתובה לעומת חוב של נזק). (ש"ע פה ס"ג) ואכמ"ל ולכן, על המעסיק לפרונו את חובו, ולתבוע את מה שלדעתו הפועל חייב לו. ב. שיש בחוב של פועל לאו של "בל תלין" (באופנים שיש), ובזה אין את הדין של המע"ה. ובספק, צריך להחמיר ככל ספיקא דאורייתא. דלא כספק גזל, שלא הולכים בו לחומרא שהלאו תלוי בחיוב הממון או כתירוצים האחרים שנאמרו בזה. ואכמ"ל. ולכן, כל עוד ואין פרעון ברור יש לחייב. אומנם, בנידון שלנו שלטענת ראו"ב ברור לו שמעון פשע, אזי להסבר השני של הערך שי יש לפטור, ולעומת זאת להסבר הראשון, יש לחייב גם בכהאי גוונא. ג. ועוד, אף אם נאמר כט"ז ה"ל (ועוד עיין בזה בסוף סימן כה כללי התפיסה לנתיבות בביאורים סעיף ד') ולא כתירוצי הערך שי, בנדון שלנו, יצטרך ראו"ב להישבע, ששמעון שבר בפשיעה. משום שזו טענה שבאה לפטור אותו מתשלום שכר העבודה שחייב לפועל. וע"כ יש לחייב את ראו"ב לשלם שליש בגלל החיוב שבועה שיש עליו (שב"י ח"ב קמד). ד. ועוד יש להוסיף, שיש מקום לחייבו לפנים משורת הדין לשלם שכרו (ב"מ פג. סמ"ע סימן דש ס"ק א'), ואף לכוף אותו לעשות לפנים משורת הדין, לפי חלק מהראשונים עכ"פ, כשהפועל עני (עיין סימן יב ס"ב בהגה ועוד). ולכן נראה לחייבו שני שליש, משום הערך שי ה"ל, וכן מחמת חיוב שבועה, וכן שיש מקום לחייבו לפנים משורת הדין.

(סימן דש ס"ק ג') והט"ז (ס"א שם) שלדעת הסמ"ע, חייב שכל גם את שכר העבודה, ולדעת הס"א פטור. וברור שלם מחלוקתם היא, כשכל העבודה היא להעביר את החבית. אבל אם העברת החבית היתה רק חלק קטן מהעבודה, גם לשיטת הס"א חייב בעה"ב לשלם את שכר העבודה. **בנידון דין**
ב.א. במקרה הנידון, לטענת ראו"ב השבירה נגרמה בפשיעה, לאחר שהזהיר אותו לשים לב, ולמרות זאת שטט את הזכוכית, ותכוצאה מזה נשברה. וא"כ, אף אחר התקנה, יש לחייב את שמעון. אולם, לטענת שמעון הוא הניח בזהירות את הזכוכית, ולמרות זאת נשברה, דהיינו באונס גדול. וא"כ יש לפטור את שמעון, גם ללא התקנה ה"ל. ולכן, כשתבע ראו"ב את שמעון, לא היה יכול להוציא ממנו דהמוציא מחברו עליו הראיה.
ב.ב. אולם, אחר שעבד שמעון בשנית אצל ראו"ב. וכעת הוא תובע שכר עבודה, לכאורה, יש לפטור את ראו"ב, מאחר וכעת הוא המוחזק. אלא שבמשנה (ב"מ צא: נאמר: "היה עושה בתאנים - לא יאכל בענבים וכו'", פירוש, המשנה דנה בפועל שמתור לו לאכול מיבול של בעל הבית, ומגבילה המשנה את ההיתר דווקא לסוג שהוא עוסק בו. והגמ' שם הסתפקה, באופן שהיה עושה בגפן זה, האם יכול לאכול בגפן אחרת, ונשארה הגמ' בספק. וכתב הרא"ש (שם) וכן בשו"ע (שלו סעיף י'), "היה עושה בגפן זה - לא יאכל בגפן אחר, ואי אכל - לא מפקינן מיניה ולא מגבינן מאגריה" עכ"ל. ולכאורה, זה שלא גובים מהפועל את מה שאכל מובן. משום, שמספק אי אפשר להוציא ממנו. אבל מה שכתב שאי אפשר לנכות משכרו, לכאורה לא מובן, שהרי בזה המעסיק הוא המוחזק. ועיין בט"ז (סימן שלו) שהאריך לחלוק על דין זה, וכתב שם, גלית דעתי שאין להוציא ממנו ע"פ פסק זה. (וע"ע פלפולא חריפתא השוכר את האומנין ס"ק ל'). ובערך שי (סימן שלו) הובא בפתחי חושן (שכירות פ"ט הערה א') כתב לישב את הרא"ש ומרן ה"ל, בשתי דרכים: א. אף שבכל ספק, אין להוציא מהמוחזק, והיי כאן המעסיק תפוס בשכר הפועל, בכל

שאלה: ראו"ב קבלן שיפועים, שכר את שמעון שיעבוד אצלו. במהלך העבודה נשברה לשמעון זכוכית יקרה בשווי כ- 1500 ₪ תוך כדי העברתה ממקום למקום. לטענת ראו"ב הנזק נגרם בפשיעתו של שמעון ולכן דרש שמעון שישלם את הנזק. שמעון סרב, בטענה שהשבירה הייתה באונס. כעבור מספר חודשים, פנה ראו"ב לשמעון שיעבוד אצלו מספר ימים בשנית. שמעון הסכים, וכאשר בא לבקש את שכר העבודה שעמד על סך 1500 ₪, השיב לו ראו"ב, שאין הוא מתכוון לשלם לו, מאחר והוא חייב לו על הנזק שלא שילם עליו. הדין עם מי?
תשובה: אם השבירה נגרמה ממצב שאינו אונס ואינו פשיעה, תקנת חכמים לפטור את הפועל אם ישבע שלא פשע. במקרה הנידון, כשדרש מהפועל שישלם לו לפני שעבד בשנית, הפועל היה צריך להישבע שנשבר באונס והיה נפטר. אולם, מאחר וכעת, ראו"ב הוא הנתבע ולטענתו, השבירה הייתה בפשיעה. יש לפטר ולחייב את ראו"ב בשני שליש (1,000 ₪) משכר העבודה של שמעון.
מקורות ונימוקים:
מעביר חבית
א.א. נפסק בשו"ע (סימן דש ס"א) המעביר חבית ממקום למקום בשכר ונשברה. דין תורה, שישלם. מאחר ואינו אונס גדול, אבל יתקנו חכמים שיהא חייב שבועה שלא פשע בה וכו'. פירוש, שחז"ל פטרו את הפועל ששבר א"כ פשע. אומנם תקנה זו נאמרה, רק בסוג מלאכה דומה למעביר חביות. וכמו שכתב פת"ש (סימן שמו ס"ק ב' בשם השב"י ח"ג קעז) וז"ל: גם אין לפטור מכח תקנת חכמים... דווקא גבי חבית שהיא מלאכה כבדה, ונעשית ע"פ רוב ע"י עניים, והיזק זה מצוי, תקנו חכמים לפטרו עכ"ל. ובמקרה שלנו, שהוא פועל שיפועים ששבר חלון שהיה כבד, נראה שהוא גם בכלל תקנת חכמים ה"ל.
א.ב. כל האמור לעיל, הוא ביחס לפטור את הפועל מתשלום הנזק. אבל ביחס לשכר עבודה, נחלקו הסמ"ע

פורים באכזיב
בהשתתפות
הרב מאיר עפארי ה"ו
כולל קריאת המגילה וסעודת פורים
* הכול כלול *
מחיר לזוג 995 ₪ בלבד!
מיום שישי עד יום ראשון 22-24.2.2013
לפרטים ושילוח:
מאיר 0506682097 ירון 0546887277

כוס תנחומין
לידידו יודיד "הליכות עם ישראל"
ר' אברהם לוי יצ"ו
חבר ועד קהילת "משכן שלום" מודיעין וראש הגרעין התורני - מודיעין עם הסתלקות האם הדוגלה הניעמה בהליכותיה
אשת חיל עמרת בעלה בניה ונכדיה
מרת יהודית ב"ר שלום טביב
אשת חבר לרבי יחיאל לוי שיבלטו"א
גודר פרצות בישראל הוא יגודר בעד הפרצה הזאת
ובעד כל פרצות עמו בית ישראל
המונחמים
מערכת אור ההליכות

הבאת ספר תורה לבית האבלים

הרב נהוראי יחזקאל

למקום שנוכח בו אדם חשוב (ע"פ הרמ"א) ואפילו לחיילים "שהתורה מתקבדת ומתעלה בהם" (מלומדי מלחמה) כ"ל לרב רבינוביץ), וכן לקריאת ד' פרשיות או להוציא לרחובה של עיר בשמחת תורה (ש"ת דברי חכמים להר"ש יצחק הלוי שנטפס בתשל"ג בסי' נב) או במקרה שכבר נקבע לו מקום שיהא מונח שם זמן מה או שיקרא בו שלש קריאות. גם בשר"ע המקוצר (ח"א סי' כב סעי' לח) הביא הר"י רצאבי את ההיתרים השונים בשם "יש מתירים", ולגבי הבאתו לבית האבלים (סי' קפז סעי' ט) כתב שיש למקלים על מה לסמוך "ובתנאי שיזוהר לנהוג בו כבוד" (ברם שמעתי בא' משיעוריו שעדיף להביא ס"ת לקריאה בשבת בבית מלון אלא יחפשו בית כנסת סמוך למלון ושם יקראו. כי להבנתו ודעתו כך נהגו לפני התפשטות קולות האחרונים (!?), אך אתמהה היכן הוא המנהג הקדום.) וכן נהגו להקל להביא ס"ת גם לבית האבלים בתנאים אלו (כ"כ הר"פ קורח הי"ו בבית מועד כ, טו ובילקוט יוסף סי' קלה אות יב הקל אפילו אם רק מייחד לו ארון ותיבה בלא להניחו שם לזמן מה). ויש לציין שבפועל היום כל בני אשכנז ובני ספרד מורים להתיב להביא ס"ת לבית אבלים (כולל הגר"מ אליהו שנוקט כשיטת המקובלים), וגם רבים מחכמי תימן אשר בארץ בעקבותיהם (כמו הר"ש קורח בעריכת השולחן). וכאומר הר"י צוברי כתב בחריפות גדולה לאסור (ויצבור יוסף בר ח"א סי' טז: "אלה מבני עדתנו המורים כיום היתר עתידיים הם לתת את הדין"), והביא את דעת הש"ע והמקובלים והשתדל למצוא מקור עתיק לאסור בתשובה לרב נטרונאי גאון (המאה ה-9, סורא) שהתיר תפילה בצבור בסוכת בית הכנסת אך לא קריאה בתורה, אך המעיין שם יראה שאין בפירושו הכרח (וראה גם מנחת אהרון לר"א קאפח עמ' 266 בדחיית דבריו.) ומקור מעניין שלכאורה רומז להחמיר מצא הר"י צוברי בדברי אחד מהראשונים (שם הגאונים) בדברי בעל מדרש של טוב (לרבי מנחם ב"ר שלמה, ראשית המאה ה-12, איטליה): "נהגו רבנן כל שבעה לצלויה בבית האבל צפרא ופניא אבל למקרי בספר תורה התם לאו אורח ארעא", ועליו העיר הר"א קאפח (שם, עמ' 265) כי: "יתכן שמקור זה משמש בית אב לפוסקים הראשונים שאסרו או צמצמו את המנהג (להביא ס"ת לכל מקום) מתוך דעה שהובעה על דרך המדרש אך לא להלכה". למעשה הראנו לדעת כי רוב מנין ורוב בנין של הפוסקים כבר נהגו להקל ובכך ישרו קו עם מנהג הקדום בתימן לדעת מאירי. אכן לא מידת האומץ הנחתה את מאירי "אשר לבו כלב האריה" - ולא כמות הפוסקים - אלא המחויבות המורה לאמת על פי הבנתו הזמן והמקום שעם ישראל כבר עומד בפני הכניסה לארץ הקודש, הוא כבר ידע מראש שהם יכנסו והוא לא יכנס, הם יקימו מדינה כי זה מה שצריך - ריבונות אולם המדינה היא דבר אדיר, אבל יש בה משהו מהשחיקה, מסחר, פוליטיקה, כאילו אנחנו רעבים - זאבים טורפים מה קרה?! איפה "עולם חסד יבנה"?! איפה השקילות?! אנחנו עם נודף בכל חור ומקום בעולם. בשל שחיקה זו, התריע משה: זכרו את קבלת התורה "היום הזה נתייתם לכם" - עם סגולה עם לכידות. לכן אין לנו אלא לחנך ולהתחנך לאורה של תורה כי רק בזכותה נראה אורה.

למקום מסוים כדי לקרות בו. שהרי: "לא ניתנה תורה להיגנו בהיכל, לא ניתנה אלא לקריאה וללימוד... ולא התנגדו חז"ל לכן להביא ס"ת ולהגלותו רק כדי להראות חזותו, כי עצם הקריאה בו אינה חובה, כל שכן קריאת חובה ציבורית. ומנהג קדמונו (משמע דכן נהגו בעבר גם בתימן!) לקחת ס"ת מבית הכנסת אל כל מקום שיש מנין מתפללים, כגון אצל חתן בשבעת ימי המסעה ואצל אבל בשבעת ימי אבלותו ואין חוששין לאותה תשובה ומנהג אבותינו תורה היא" ע"ל של מאירי (הל' תפילה פ"ב אות סא). ביאורו של מאירי לירושלמי נראה כ"כ פשוט עד כי הרב אליעזר ולדנברג (נפט' בתשס"ז) במכתבו למאירי משנת תשמ"ח (תפרסם בציץ אליעזר חלק יח סי' ו) הוכרח להודות לו בכוננות פרושו אלא שנרתע מהחדשנות וההחלטיות שבדבריו: "פירושו כוונת דברי הירושלמי יפה הוא ומתקבל על הדעת, אבל לעומת זאת באמת אומץ רב לבוא ולהחליט שכל ארזי הלבנון אדירי התורה לא עלה דעתם שיש לפרש בכזאת ככוונת הירושלמי וגם לצאת חוצץ נגד פסקם לבטלו ולשנותו". בהמשך אותה תשובה הוא טוען כי כבר מהמ"ם פדאוה (שהוא כבר בדברי מאירי) הציע לפרש כן ובכל זאת לא מלאו לבו של המהר"ם לפסוק כך להלכה, לכן קשה לחדש הלכה על פי פרשנות שלא נתקבלה בפועל. יש להוסיף שרמז ברור להיתר של מאירי, יש בדברי הרמב"ם עצמו (שם, יב, כד) לפיו היו מביאים את הס"ת מבית פרטי לבית הכנסת כדי לקרות בו ומחזירין אותו לשם עם תום התפילה. החילוק בין ס"ת של יחיד (שמותר) לבין ס"ת של ציבור (ע"פ הר"י) ע"פ א"ע ובתורה לשמה לרב בן איש חי סי' נח) אינו פשוט. עוד נקשה אנו - וכי היאך היו משיביעין בבית הדין את החייב שבשבעה אם לא בהבאת הספר תורה מבית הכנסת לבית הדין? ועוד - שבתשובה לרבנו בלאו סי' סג) נראה כי אינו שולל את האפשרות להביא ס"ת למיטת חולה על מנת להשיביו. בפועל, המציאות והצורך גורבים על כל הלכה שקיומה כמעט לא אפשרי וכך גם הצורך להביא את הס"ת למקומות שונים. לכן באו אחרונים והציעו דרכים להיתר עד שנשכח "האיסור" (מה שלמאירי ממילא מותר ואף מצווה). כך למשל התיירו כשתהולכותו של הס"ת בעשרה אנשים או עבור עשרה אנשים שכבר ממתנים לקריאתו (כך פסק המשנה ברורה מהטעם שאז כבר חלה חובת הקריאה על הציבור אבל לא עבור היחיד אפילו אנוס או חולה). וכן הקלו לטלטל ממקום למקום ס"ת של יחיד (כמו זה של המלך שנגנס עמו לכל מקום "ולא יזוז מלפניו" ראה הל' מלכים ג, א) שלא הונח בקביעות לשימוש הרבים (ובכל מקרה יש להשאירו בבעלות היחיד כדי שימשך לקיים את מצוות "כתבו לכם את השירה הזאת" - כ"כ מאירי והגר"ע יוסף ביב"א ח"ז י"ד סי' כה), והתירו להביאו

מני אז ימי המהר"ם מרוטנבורג שאסר להביא ס"ת לקריאה לבני אדם החבושין בבית האסורים (שר"ע קלה, יד ומעניין שכך הורה, שהרי מהר"ם נפטר בבית לאו והרבה הלכות לימד בעודו שם. ראה בעל ההגמ"י שכותב כמה מקומות "מפי מורי במגדל אייגזהם"), נתקבלה ההלכה שאין "להגלות" ספר תורה למקום אחר (לשון הזהר בפרשת ויחי: "לאגלאה ליה מאתר לאתר אפילו מבי כנשתא לבי כנישתא"). מקור הדברים בירושלמי ביומא (ז, א). במשנה נאמר ש"חזן הכנסת ונתנו לסגן והסגן ונתנו לכה"ג לצורך קריאה בו. שואל התלמוד - היאך מותר להוליך התורה אצלן? ותשובתו: "ע"י שהן בני אדם גדולים, התורה מתעלה בהן" ולכן מותר. הפוסקים הניחו כהנחה פשוטה שהתלמוד אוסר להוליך ספר תורה למקום הקריאה אלא כ"כ מדובר באנשים חשובים. וכך פשטה הוראה בישראל שרק עבור אבל חשוב מותר (רמ"א שם). בהסתמך על גמרא זו מובא בספר המנהיג (עמ' קפב) תיאור שנהגו בו בפועל בימי הגאונים: "מנהג היה למור עוקבא נשיאה שהיו מביאין לו כסא שלכבוד בבית הכנסת מצד הארון, ולאחר שקראו בתורה הלה ולוי מורידה לו התורה" כלומר לעליית שלישי. דומה שאיסור "הגליית" הספר היה מובן מאליהם גם בתימן עד כי מהר"ץ (פני' צ"ח סי' ד) שנוזף ("שערוריה ראיית") באלו המתפללים בבית האבל אך אינם הולכים אחר התפילה לבניה"כ לשמוע קריאת התורה בשני וחמישי, אינו מעלה כאפשרות להביא את הס"ת לבית האבל. אך גם בדורות מאוחרים יותר נראה לא שרר בתימן מנהג אחיד וכעולה מדברי הרב קאפח בהליכות תימן (עמ' 143) בתארו את המנהג בתימן שהחתן מתפלל תפילת שחרית בבית הכלה לאחר ליל האירוסין ("לילת אלקדוש"): "החתן לובש בגדי לבן מתעטף בציצית... נהגים האבל לשם ס"ת ומזמינים את החתן לקרוא בתורה. אך היו כאלה שהקפידו שלא להביא ס"ת מטעם שאין מגלין ס"ת ממקומה" (ושבו כתב כי בעמ' 153 ביחס להבאתו של הס"ת לאלו האורחים שביעתי ימי המשטה). וזאת למרות דבריו של מאירי חיים כי ימי החיים והשלוש סי' נד וסי' נו) שכן המנהג בתימן וז"ל: "ויש סוברים דאסור להוציא בכל גוונא דאיכא זלזול להגלותו ממקומו ואפילו להוציא לבית הכנסת אחרת וזוהי סברת בעלי הקבלה... וכך הוא המנהג בתימן". אין ספק כי האיסור קיבל חיזוק מדברי הזהר שהובאו לעיל.

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

בין מתן תורה לט"ו בשבט

מבחינה לוגיסטית בתנאי מדבר. לעומת זאת להחזיק ולהתנהל כעם 40 שנה במדבר, בודאי איש את רעהו יעזרו, אלא שהתורה הדגישה ואמרה: אתם תהיו עם נבחר, נבחרת - בראש הליגה. תתפסו את הכתר הבינלאומי של עם נבחר. אולם כשעמשה רבנו עמד מול הזמן והמקום שעם ישראל כבר עומד בפני הכניסה לארץ הקודש, הוא כבר ידע מראש שהם יכנסו והוא לא יכנס, הם יקימו מדינה כי זה מה שצריך - ריבונות אולם המדינה היא דבר אדיר, אבל יש בה משהו מהשחיקה, מסחר, פוליטיקה, כאילו אנחנו רעבים - זאבים טורפים מה קרה?! איפה "עולם חסד יבנה"?! איפה השקילות?! אנחנו עם נודף בכל חור ומקום בעולם. בשל שחיקה זו, התריע משה: זכרו את קבלת התורה "היום הזה נתייתם לכם" - עם סגולה עם לכידות. לכן אין לנו אלא לחנך ולהתחנך לאורה של תורה כי רק בזכותה נראה אורה.

להידלק". העליבו אותך, תן לו הוא שיחיה בבושה שהוא העליב אותך, תן לו הוא שיתחרט, שיגיע למסקנה לבקש ממך סליחה. תראה לו שלמרות שהוא עושה מה שהוא עושה, אינך נוהג כלפיו כפי שהוא התנהג, והוא יתבייש. אבל לא בתקיפות, כי אנו לא ב'טקסס' או ב'ג'ונגל'. זה סוד החינוך "היום הזה נתייתם לכם", עם קבלת התורה נהיינו לעם שלומד את התורה. נציין כי בספר שמות (יתרו) לא נכתב "היום הזה נהייתם לכם", רק בספר דברים. אולם בספר שמות כתוב "והייתם לי סגולה מכל העמים" ממלכת כהנים וגוי קדוש". כי במדבר עמדנו עם שלם 40 שנה ללא תנאים מדיניים, מטל השמים שתינו, ואכלנו מן ושל. כשצ"ל נכנס לראשונה למדבר סיני, לא מבצע סיני שהיה רק כמה ימים וחזרו, אלא במלחמת ששת הימים שישבו שם לאורך זמן, הפעילו לא מטיב המוחות היאך להתנהל

משום כך, כשאנו עתידיים לקרוא בפרשת מעמד הר סיני שבה נאמר "היום הזה נהייתם לכם", פירושו, ללא התורה אנו אוסף פשוט של בני אדם. משניתנה תורה ועשרת הדברות, "כבד את אביך ואת אמך", "לא תחמוד" וכו' אנו עם מיוחד. נכון, היו ויהיו סוטים מן הדרך, רשעים ועבריינים. לא יכלו דתן ואבירם מהמחנה ולהם יהיה בית משפט, אבל התורה - תורת נצח, ורוב העם ילכו במסלול הנכון של "ואהבת לרעך כמוך", "לא תשנא את אחיך בלבבך", "לא תקום", "לא תטור". נכון כי יש מבני נוער שיאמרו: 'פראייר! וכי לא תחזיר למי שפגע בך?! וכבר "ודמים בדמים נגעו" (הושע ד, ב) בעוונותינו המרובים, זוהי תוצאת חינוך האנו - האני, הפתיל הקצר, ללא ריסון העצמי. אולם האדם נדרש להתחנך ולחנך לריסון לשקילות, למידות ודוך ארץ, לטובת לא לטובת הקב"ה, כי רק כך לא נדלקים מהר, כי אין על מה

ליצירת קשר עם בית דין לממונות - קריית אנונו
בראשותו של הרה"ג רצון ערוסי יצ"ו
כתובת: הרב שלום יצחק הלוי 4, ת.ד. 211 קריית אנונו 55100
טלפון: 03-5343655 פקס: 03-5343658
דוא"ל: bdmamonot@gmail.com

המעוניינים לקבל את העלון
במייל:
orhalichot@gmail.com

ש: מהו דינו של אדם שאינו מקיים את מצוות "כבד את אביך ואת אמך"?

ת: אם הוא עושה זאת במודע, הוא נבל, וכפוי טובה, ועשוי טוב ממנו מבחינה זו.

ש: אני אבא ל-10 ילדים - 9 מתוכם מחרימים אותי ולא מדברים איתי כבר למעלה מחצי שנה, אפילו לא אמרו לי שנה טובה וגמר חתימה טובה, והכול בגלל סכסוך על כסף עם אמה שלהם. למען השקיפות כבר היו 2 דיונים ברבנות ובס"ד הכול לטובתי עד עכשיו. יש לי שאלה, כל לילה איך אפשר לסלוח לילדים שככה מתנהגים? הבן שכן מדבר איתי החרימו גם אותו. הילדים משייכים את עצמם לחסידות שאהבת חיים בראש מעיינים, אודה על תשובה ברורה ומנומקת.

ת: אי אפשר לקבוע מי צודק אם אין שומעים את כולם כאחד, פנים בפנים. ולכן אוכל לציין רק מספר הערות: 1. ברור שילדיך חייבים בכבודך, בכל מקרה. 2. אתה צריך לשמוח שילדיך משייכים עצמם לחסידות. 3. מאחר שאתה האבא שמצווה בחינוכם, ויש לך חכמת חיים יותר מהם, אתה צריך לטקס עצה, כיצד להנחותם ולרכוש את לבם. וה' יאה בעזרך וייתן לך שלום בית בינך ובין אשתך, ובינך ובין בניך ויקיים בך מקרא שכתוב: "והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם".

ש: עוד מעט יהיה לנו בע"ה ברית ובעלי רוצה לקרוא לבן "פרחיה". אני יודעת שזה לא כל כך נפוץ-האם הרב חושב שיצחקו מהילד שלי עם שם כזה? בעלי ממש אוהב את השם, והוא חושב שאין בו שום דבר מוזר (כמו רבינו פרחיה ב"ר יוסף) מה עליי לעשות???

ת: זהו שם טוב ויפה, ואין לשים לב לבריות, כי בלאו הכי בימינו קוראים שמות מוזרים ופרדוקסליים, כמו ליאת, שכאילו כל אחד יכול לומר כן על מישהי וכיו"ב. וכאן הכוונה שהבן הוא פרח של ה', ולכן אפשר גם לקרוא לו פרחאל וכיו"ב. וה' יאה בעזרכם, ויזכה אותך בלידה בבריאות שלך ושל הוולד.

ש: מדוע חכמי הספרדים לא מתעסקים בספרי הרב קוק זצ"ל?

ת: מי קבע שחכמי הספרדים לא מתעסקים בספרי הרב קוק זצ"ל? יש חכמי אשכנז שלא מתעסקים, ויש מהם שמתעסקים, ויש מחכמי ספרד שלא מתעסקים, ויש מהם שמתעסקים. גם הלא מתעסקים, לא תמיד, חלילה, בגלל הסתייגות, אלא שבגלל שהם אמונים על שיטה וסגנון מסוימים.

ש: מדוע הרב יעקב חיים סופר, בעל כף החיים, חתם עם כמה חכמים ספרדים שלא לקרוא בספר אורות של הרב קוק?

ת: לא בדקת עניין זה. אבל בהנחה שזה נתון אמיתי, הרי בימי הרב קוק זצ"ל היו לו מתנגדים מקרב חלק מחכמי אשכנז החרדים, ואפשר שהתנגדות זו זלגה לחכמי ספרד שהיו קרואים להם בדעה ובהשקפה. אך אין בכל זה כדי לבטל חלילה, מגאונותו ומגדלותו התורנית, והמנהיגותית רוחנית של הרב קוק זצ"ל. ובדרך כלל, לכל מנהיג רוחני תורני, ייחודי, ככל שהוא גדול, כך יש לו גם מסתייגים. צא ולמד ממש רבינו.

ש: 1. האם מארי ז"ל הכיר פירושים של פילוסופים יהודים גדולים כמו שלמה מימון וליאו שטראוס על המורה, וא"כ מה היתה דעתו עליהם? 2. בימינו, שיודעים שמאריך לא שטוחה, האם עדיין חייבים להקפיד על הלכות מים שלנו? 3. רבינו לימדנו, שלא כל דברי חז"ל הם קבלה. ושאלתי היא, כיצד אנחנו יכולים לדעת מה בדבריהם זה תורה שבע"פ ומה אמרו מחכמתם? כי כשאני לומד גמרא, אני רואה במפורש שהרבה דברים שחכמים אומרים, גם בהלכה, נראים כסברות שלהם, ולא כתורה מסיני. א"כ האם אפשר בכלל לעשות הפרדה כזאת בין דברי חז"ל לתורה שבע"פ? 4. איך היו אומרים במקור גמרא או תלמוד? 5. בהלכות יסודי תורה (וגם במ"נ) אומר רבינו שעל כל ביטויי ההגשמה על ה' אמרו חכמים "דיברה תורה כלשון בני אדם". אבל בשום מקום בגמרא לא מצינו שאמרו כן על ההגשמה, רק על כפילויות בלשון (כגון

לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו

יום שני כ"ה בטבת
מש' [נת] התשנ"ג לב"ע

כבוד מ"ו הרב יוסף בכה"ר
דוד אלקאפח הי"ד
ובאורך ימים ישביעהו עם כל
הנלוים אליו באורך ימים
ושנות חיים ושלוים.

גל עיני ואביטה מתורתך נפלאות...
במה שתמה מ"ו על דברי הר"מ בספר המדע
ה' ת"ת [=תלמוד תורה] פ"א ה"ט[ו], בד"א
[=במה דברים אמורים] בתחלת תלמודו וכו'
ובסוף ההלכה כת"ר ויפנה כל ימיו לתלמוד
בלבד לפי רוחב לבו ויישוב דעתו. ותמה מ"ו
ע"כ [=על כן]. וז"ל: אחרי שאינו צריך ללמוד
תורה שבע"פ דהיינו מש' [נה] וגמ' [רא] ועקרי
השמועות רק לעתים מזומנים שלא ישכח,
מהו שכתב ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד.
ע"כ. ואני איני מבין למה פשט ההלכה ולא את
הקושיה. כשרבנו מדבר על חיוב שלוש זמן
למידתו, איני מבין מדי בין תורה שבע"פ ובין
החלק השלישי שהוא מגדירו בסוף ההלכה,

וענין זה הוא הנק' [רא] תלמוד, וכי
ההתעסקות בהקשים ההגיוניים (וכהגדרתו
תלמוד) אינה בכלל תורה שבע"פ?
ועוד אמה שתמה מ"ו, איני מבין מדוע כלל
הוא את המש' [נה] והגמ' [רא] בהדי הדדי
וכרכם בחלק הנק' תורה שבע"פ, והרי רבנו
ה"מ חלקם להדיא???

המעטיר בעדו ומצפה לתשובתו הרמתה
יעקב אברהם שרעבי
... בת ים...

לק"י
כבוד השואל נ"י
לא היה לי שום קושי בדברי רבנו וכוונתו,
ולא שאלתי אלא כדי לתת תשובה, ככתוב
לא תוהו בראה לשבת יצרה. ורמזתי את
תשובתי כפי שנהג הרמב"ם בדבריו, ואם
תעיין הטב בדברי הרמב"ם כראוי, ותחזור גם
על דברי בעיני, תתבאר לך הכוונה בעז"ה.

בכ"ר
יוסף

מכון משה
מיוסדה על ידי חלוצי עם ישראל
ובנשיאותו של מורי הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

שמה לבשר לשוחרי התורה על צאת
תקליטור ובו שיעורים מאת:
מורי הגאון הרב יוסף קאפח זצ"ל
בפרק עשירי במסכת סנהדרין:
פרק "חלק"

התקליטור בפורמט MP3

לרכישה: מכון משה 03-5351119
אתר נצח ישראל: www.net-sah.org

אור ההלכות
הליכות עם ישראל

עמותת הפצת ערכי היהדות הנאמנה
רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100
עורך ראשי: יוסף פרחי
עורכי משנה: נתנאל חמדי, שמואל חמדי
חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד
רצהבי
טל': 03-5340819 פקס': 03-5343658
דוא"ל: orhalichot@gmail.com
מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255
כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה

נא לשמור על קדושת הגיליון
★
אין לקרוא בזמן תפילה וקריאת התורה
★
שבת שלום ומבורך

הליכות טוהר הבית
הדרכת כלות ובניין
התא המשפחתית
אשת חיל - 03-5340766